

koli. Ko smo že pri nevarnosti posameznih vej oblasti, povejmo še to, da je od vseh treh vej prav gotovo najbolj nevarna, ker se najlažje odtuji demokratičnemu procesu, prav izvršilna veja oblasti, medtem ko je nasilje zakonodajne veje nekoliko bolj vezano na omejitvene učinke demokratičnega procesa. Tako izvršilna kot zakonodajna veja pa sta izrazito izpostavljeni nevarnosti, ki smo jo imenovali »oficialnost«, ravno zato ker sta v primerjavi s sodno vejo oblasti relativno odtujeni adresatu svojih normativnih projekcij.

II.

Če je pravo pretežno procesno takrat, ko deluje in posluje brez vnaprejšnje danosti, formalne in dejanske sposobnosti in izenačenosti svoje implementacije, skratka brez tistih značilnosti, ki jih navajajo za esencialne elemente pravnosti (Unger 74), se postavlja vprašanje, kaj od običajne koncepcije prava sploh še ostane, če ga pričenjamo zdaj dojemati bolj procesno, dinamično in če se manj zanašamo na njegovo formalno vnaprejšnjo danost ne glede na to, ali je govor o »lex certa« ali o načelu legalitet, kakršno poznamo v njegovi najbolj skrajni različici v kazenskem pravu. Zato je prav, da si pobliže ogledamo prav ta dejavnik legalitete, ki vsaj v kontinentalni Evropi velja za nosilni steber pravne predvidljivosti in s tem pravne varnosti.

Mit o vnaprejšnji in gotovi danosti in abstracto izglasovane norme je seveda utemeljen v semantični določnosti, ki naj bi bila fiksirana v pisani in objavljeni besedi. Toliko, kolikor je ta določnost tista vnaprej določena oblika, ki naj determinira vsebinske odločitve takrat, ko je norma aplicirana, je pravo po svoji naravi gotovo formalna in formalistično-semantična veda (Ihering). Globlja filozofska in celo metafizična vprašanja (Heidegger) se sprostajo ob postavitvi te podmene, te predpostavke. To, kar je tudi očitno, pa je nekaj drugega. Že sama izbira gornje premise pravnega silogizma je namreč predeterminirana z njenim obstojem kakor tudi selektivna percepcija, ki ločuje od nebistvenih tista bistvena dejstva, ki so taka v luči tako izbrane gornje premise. Poleg tega rekombinacije gornjih premis, ki so nujne, da bi se našla konkretnosti ustrezna pravna norma (kombinirana!), dokazujejo, da je bistvo mita o »lex certa« v najboljšem primeru danost ene črke abecede, ki se kombinira z drugimi črkami v ustrezno (kakor površen izraz!) gornjo premiso – nikakor pa ne vnaprejšnja danost in določnost točno tiste norme, ki je potem – torej ex post facto – izbrana za gornjo premiso silogizma, s katero sodnik, tudi ex post facto, utemelji svojo sodbo.

ANTON GRIZOLD*

Razpotja nacionalne varnosti

Slovenija in sodobna varnost

Na začetku tretjega tisočletja je sodobna civilizacija na svetovnozgodovinskem razpotju (Mc Murtry, 1991: 415). Varnost kot ena od njenih prvin je bila kot ideja,

* Dr. Anton Grizold, docent Fakultete za družbene vede v Ljubljani.

koncept in praksa vse doslej ujeta v tradicionalno zasnovo vojne, obrambe in vojaških predpostavk. Mnoge spremembe v današnjem svetu pa so kot posledica dosežene stopnje družbenega razvoja v 90-ih letih na eni strani potrdile celostno naravo sodobne varnosti, ki zajema vse tiste pojavne oblike družbenega življenja, ki se štejejo za družbene vrednote (tj. gospodarsko, socialno, kulturno, politično, pravno, ekološko, vojaško) (Sauerwein, 1993: 31–32). Obstoječe razmere v svetu narekujejo sodobnim državam, da spremenijo svojo dosednjo tradicionalno opredelitev varnosti kot vojaške paradigme in sprejmejo novo pojmovanje varnosti kot celotnega pojava.

Konec hladne vojne (v letu 1990) je v Evropi in v svetu zaznamoval tudi globoke spremembe v evropski in svetovni politiki na področju načrtovanja in organiziranja zagotavljanja nacionalne in mednarodne varnosti. Dosedanji razvoj mednarodnih odnosov je privedel na eni strani do velike povezanosti sveta, kar se najbolj izrazito kaže v naraščajočem številu problemov z univerzalnimi razsežnostmi (npr. policija, neracionalna poraba naravnih virov, kršitve človekovih pravic itd.) (Moller, 1991: 272). Uspešno razreševanje teh problemov je vse bolj odvisno od skupnega dogovarjanja in ukrepanja večjega števila držav. Na drugi strani pa so procesi transnacionalne integracije in globalizacije omejili uporabo politike moči (in v tem okviru vojaške sile) za razreševanje tistih nakopičenih ali novonastalih problemov, katerih skupni imenovalac je zagotavljanje varnosti na ravni posamezne države in/ali celotne mednarodne skupnosti.

Počasno razreševanje aktualnih konfliktnih situacij v Evropi po koncu hladne vojne (npr. vojna na Balkanu, oboroženi konflikti na ozemlju nekdanje Sovjetske zveze) opozarja na neuspešnost obstoječih tradicionalnih organizacij in mehanizmov za zagotavljanje nacionalne in mednarodne varnosti, ki so bile oblikovane v povojnem obdobju in so zato izraz dvopolnega sistema mednarodne skupnosti in ozračja hladne vojne.

V preteklem mednarodnem okviru, v katerem je prevladovala logika ideološkega in geopolitičnega globalizma nenehno nasprotujočih si supersil, je zagotavljanje nacionalne in mednarodne varnosti temeljilo na načelih oboroženega odvrčanja (armed deterrence) in oboroženega tekmovanja med državami.

Nove razvojne možnosti pri zagotavljanju sodobne varnosti, ki so posledica predvsem pozitivnih sprememb v mednarodni skupnosti v zadnjih letih (neodtant, razpad Varšavskega pakta, propad mnogih totalitarnih družbenih sistemov, nastanek novih držav na temelju pravice do samoodločbe narodov, procesi sodelovanja, ekonomske integracije in političnega združevanja itd.), pa vendarle zagotavljajo realno podlago za preoblikovanje tradicionalnih nacionalnovarnostnih politik in struktur v sodobnih državah kot tudi v mednarodnih organizacijah v smeri večjega sodelovanja in zaupanja ter uveljavljanja skupne varnosti vseh članic mednarodne skupnosti. Izhodišče za slednjo trditev lahko najdemo v prizadevanju nekaterih evropskih držav za tako preusmeritev evropske politike, ko nobena od večjih evropskih držav ne bo imela revizionističnih teženj, ki bi jih uresničila z vojaško silo, ter za iskanje ustrezne oblike zagotavljanja evropske kolektivne varnosti, ki bi zajela celoten kontinent in ne samo skupino držav (Ullman, 1991: 66).

Večina evropskih držav svoje nacionalnovarstvene politike sproti prilagajajo novemu političnemu in vojaškemu okolju. Ali velja to tudi za Slovenijo?

Slovenska država, ki si je v lanskem letu priborila mednarodnopravno subjektiviteto, še vedno vzpostavlja vse elemente celovite moderne države. Zato je obliko-

vanje nove slovenske nacionalnovarnostne politike in strukture danes še v fazi dokončne osamosvojitve od nekdanjega jugoslovanskega nacionalno-varstvenega sistema ob hkratnem vzpostavljanju specifične slovenske varnostne identitete. Dosedanji razvoj slovenske nacionalne varnosti, ki ga z zgodovinsko primerjalnega vidika zaznamujeta dve temeljni obdobji, in sicer od 1945 do 1990 ter od 1990 do 1992, se danes kaže v celoviti vzpostavitvi obrambne prvine nacionalne varnosti kot »klasične funkcije države«. Okvir nadaljnjega razvoja nacionalne varnosti je danes za sodobne države kot tudi za Slovenijo nova varnostna paradigma, ki sintetizira tako izkušnje in spoznanja iz dosedanjega nenehnega razreševanja razmerja med nacionalno državo in transnacionalno integracijo kot tudi iz gospodarsko-političnih, varnostno-obrambnih in drugih vidikov razvoja v svetu.

V tem kontekstu se za nadaljnji razvoj slovenske nacionalne varnosti zastavljata vsaj dve ključni vprašanji, in sicer: prvo, kako organizirati družbene zmogljivosti za hitrejši razvoj v smeri odprte, demokratične, pravne, gospodarsko uspešne in sploh stabilne družbe? Drugo, kako hitro se bo slovenski državi uspelo razviti iz tradicionalne nacionalne države v postmoderno nacionalno državo, v kateri se razmerje med nacionalnim in transnacionalnim razrešuje, kot to dokazujejo nekatere razvitejšie družbe, pod vplivom novih družbenih realnosti (npr. razvitih mehanizmov javnega in vsestranskega nadzora nad delovanjem nacionalne države, večje avtonomije posameznih delov družbe in na tej podlagi oblikovanje civilne družbe, intenzivnih procesov profesionalizacije in funkcionalne diferenciacije itd.).

Zastavljeni vprašanji zadevata v jedro problema sedanjega (ne)obstoja slovenske razvojne strategije, katere pomembna prvina je tudi zasnova dejavnosti in sistema zagotavljanja nacionalne varnosti. Od pravih odgovorov na ti vprašanji so predvsem odvisne racionalnost, kredibilnost, legitimnost in uspešnost slovenske nacionalne varnosti. Na temelju doslej povedanega hipotetično trdimo, da bo slednja takšna le, če bo temeljila na novih poudarkih kulturno-civilizacijskih prvin oziroma vidikov sodobne nacionalne in mednarodne varnostne problematike. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bo Slovenija ravnala tudi v bodoče tako kot doslej, ko je bila pod težo osamosvojitve od nekdanje Jugoslavije in vojaške intervencije jugoslovanske armade primorana na nacionalnovarnostnem področju vzpostavljati najbolj intenzivno in celovito predvsem obrambni sistem s klasičnim poudarkom na oboroženih silah. V tem primeru bi namreč v Sloveniji povsem zanemarili evropsko prizadevanje za oblikovanje nove evropske varnostne ureditve, v kateri se temeljno načelo zagotavljanja varnosti med hladno vojno – odvrčanje, zamenjuje z novim načelom zaupanja med državami.

Ne glede na to da Slovenija doslej še ni niti celovito mednarodno promovirana kot varna in miroljubna država niti ni bila posebno dejavna na varnostnem področju v mednarodni skupnosti (npr. v okviru srednjeevropske pobude in v drugih mednarodnih varnostnih ustanovah), pa velja glede nadaljnjega razvoja njene nacionalne varnosti poudariti predvsem dvoja: prvič, temelj vsake učinkovite kolektivne varnostne organizacije sta ne le njena formalna narava in volilni mehanizem, ampak predvsem sporazum o virih ogrožanja in pripravljenosti vseh članic za uporabo vojaških in nevojaških mehanizmov za obrambo pred spoznanimi viri ogrožanja (Ullman, nav. delo: 69). Drugič, zamenjava načela odvrčanja kot vira za zagotavljanje stabilnosti v Evropi in v svetu z načelom zaupanja kot virom zagotavljanja evropske varnosti v prihodnje je še vedno proces, ki šele dobiva temeljne institucionalne obrise. Zato je za Slovenijo bistvenega pomena, da se pri oblikovanju celovite zasnove in sistema nacionalne varnosti izogne

skrajnostim tako, da v okviru lastnih družbenih zmogljivosti uravnoteži vojaške in nevojaške prvine.

Tako celovito zagotavljanje nacionalne varnosti bi imelo za Slovenijo vsaj dva temeljna pozitivna učinka, in sicer: navznoter bi omogočilo boljše zagotavljanje ekonomske, politične, kulturne, izobraževalne in druge prvine varnosti prebivalstva ter s tem višjo stopnjo družbene stabilnosti; v odnosu do mednarodne skupnosti pa bi Slovenijo dejansko približalo prizadevanjem razvitih evropskih držav, da v okviru zasnove skupne varnosti kot alternativo vojaški sili izpostavijo t.i. »mehko moč« (Soft Power), ki jo sestavljajo elementi izobraževanja, tehnologije, inovativnega upravljanja in gospodarstva (Herman de Lange, 1992:35).

LITERATURA:

John Mc Murtry, Rethinking the Military Paradigm, INQUIRY, Vol. 34, 4/1991

Brigitte Saurwein, European Security: The institutional challenge, International Defense Review, Vol. 26, 1/1993

Richard H. Ullman, Securing Europe, The Twentieth Century Fund, Inc., United Kingdom, 1991

Bjorn Moller, Resolving the Security Dilemma in Europe, Brassry's (UK), 1991

Herman de Lange, The CSCE and Security in Europe, Helsinki Monitor, Vol. 3, 3/1992

JANEZ PEČAR*

Policijski profesionalizem in specializacija

(Izhodišča za izpopolnjevanje in usposabljanje)

Omne frequens studium suscitatur
ingenium
(Stalno učenje spodbuja um)

Če naj bi upoštevali čas in družbene razmere, v katerih smo, z vsemi njihovimi negativnimi procesi in dogodki, najbrž *stojimo pred dilemami nacionalnega sistema policijskega izobraževanja*. Pri tem se moramo ukvarjati z vprašanji, kot so: kdo sploh študira, zakaj, česa se uči, kdo ga uči, kako dojemati policijsko izobraževanje, ali je sedanji sistem zadosten, in če ne, kaj spremeniti, kaj s spremembami doseči? itd. Danes se moderna policija v svetu ukvarja z mnogimi področji sodobnega izobraževanja, ki zapušča tradicionalne modele ali pa vanje čedalje bolj vključuje poleg vsega drugega tudi novo filozofijo menedžmenta kljub pogostemu upiranju spremembam. Ker pa čedalje bolj naraščajo potrebe po policijski dejavnosti in po večji količini znanja ne le v njeni lastni organizaciji, ampak tudi zunaj nje, in ker tudi javnost v marsičem izvaja zase razna policijska opravila, so gibanja za policijske reforme vedno pogostejša, podobno kot jim je izpostavljeno vsako veliko podjetje, ki se mora prilagajati zahtevam, da ne stagnira. In ker koncept

* profesor za kriminologijo, direktor Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
Glej tudi Bohigian, s. 140